

OD BIBLIJ DO TEOLOGII MORALNEJ
PRZEMOC – ROZWÓD – HOMOSEKSUALIZM –
ANTYJUDAIZM – ABORCJA JAKO ZNAKI ZEPSUCIA
„STAREGO STWORZENIA”

Ks. Henryk Witczyk

La visione morale del Nuovo Testamento. Problematice etiche contemporanee alla luce del messaggio evangelico, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo 2000, ss. 787.

Dla nikogo nie jest tajemnicą, że współczesny świat, wkraczający w erę kultury elektronicznej, z możliwością klonowania człowieka, ogromnie różni się od świata, w którym powstawała Biblia. Nowe warunki życia stawiają przed wierzącymi nowe pytania natury moralnej. Odpowiedzi na nie szukają w Biblii. Jednak na większość z nich nie ma w niej prostych, gotowych odpowiedzi. Potrzebna jest praca egzegety, który pośród tekstów opowiadających historię zbawienia dostrzeże takie, które mogą być źródłem refleksji moralistów. Na egzegecie ciąży także obowiązek interpretacji tych tekstów. Nie tylko Stary, ale i „Nowy Testament nie jest łatwy do interpretowania w dziedzinie moralnej, ponieważ często wypowiada się w sposób obrazowy lub paradoksalny, a nawet prowokacyjny. Moralisci mają prawo stawiać egzegecie wiele ważnych pytań, które pobudzą ich badania” (Instrukcja PKB *O interpretacji Biblii w Kościele*, III D 3).

Książka, której autorem jest Richard B. Hays, wieloletni wykładowca Nowego Testamentu w *Duke University Divinity School* rodzi się z twórczego dialogu: najpierw egzegety ze natchnionym Słowem Bożym, a następnie wykładowcy, znanego ze swych badań na polu etyki NT, ze studentami, zwłaszcza z *Yale Divinity School* (w latach

1981-1991), którym nota bene ją dedykuje. Reprezentują oni dla autora chrześcijan końca XX i początku XXI wieku, którzy stawiają sobie i jemu jedno, podstawowe pytanie: czy po roku 2000 chrześcijanie mogą żyć według nauki płynącej z Nowego Testamentu?

We wszystkich rozdziałach tej rzetelnej i głębokiej, a zarazem niezwykle przejrzystej i łatwym językiem napisanej książki znajdują się coraz to nowe, coraz bardziej frapujące elementy odpowiedzi na to pytanie. Składają się one na spójną wizję życia człowieka. Wyłania się ona z tekstów Nowego Testamentu i obejmuje takie najważniejsze problemy i zagrożenia moralne człowieka współczesnego jak: stosowanie przemocy w obronie sprawiedliwości, sprawa rozwodu i nowego małżeństwa, homoseksualizm, antyjudyzm i konflikty etniczne, aborcja. W prezentacji przesłania Biblii na temat tych wszystkich zagadnień autor posługuje się rygorystycznie metodami badawczymi, stosowanymi w egzegezie, wykorzystuje przede wszystkim owoce najnowszych badań biblijnych, a równocześnie wykorzystuje swą dobrą znajomość współczesnej teologii, antropologii i kultury współczesnej.

Analizowane tematy moralne w niczym nie przypominają opracowań akademickich, oderwanych od życia konkretnych ludzi. Przeciwnie, autorowi udaje się w mistrzowski sposób przenieść moralne przesłanie NT w życie pojedynczego ucznia Chrystusa i w życie wspólnot chrześcijańskich, które każdego dnia muszą stawiać czoła wyzwaniom współczesności. Ma na oku tych chrześcijan i tych teologów moralistów, którzy chcą to czynić, ale nie w oparciu o pojedyncze zdania, wyrwane z kontekstu, wyrazowo tłumaczone, a zwłaszcza tak wybierane i zestawiane, aby odpowiadały mentalności i oczekiwaniom człowieka XXI wieku, lecz bazując na najważniejszych prawdach objawionych w całym NT, głęboko wierząc w spójność i radykalizm orędzia Ewangelii.

Swą refleksję egzegetyczno-teologiczną R. Hays przeprowadza w czterech częściach. W pierwszej (określonej od strony metody jako *compito descrittivo*) prezentuje wizję życia moralnego, jaka wyłania się z poszczególnych ksiąg i tradycji NT. Zaczyna od pism św. Pawła i zawartej

w nich wizji posłuszeństwa stwórczej woli Boga i wspólnoty (*koinonia*) z cierpieniami Chrystusa. W Ewangelii Markowej dostrzega ideę niesienia krzyża, w Mateuszowej wychowania do Królestwa niebieskiego, w Łukaszo-
wej i Dziejach Apostolskich wyzwolenie dzięki mocy Ducha, a w Janowej przykazanie miłości wzajemnej. Opis tych wszystkich generalnych koncepcji życia moralnego, jakie wyłaniają się z poszczególnych ksiąg, kończy ekskurs na temat roli historycznego Jezusa w kształtowaniu etyki nowotestamentalnej i analiza wezwania, jakie według Apokalipsy płynie ze zwycięstwa Baranka, a jest adresowane do „świętych”, którzy wierzą w „nowe niebo i nową ziemię”.

W drugiej części (*compito sintetico*) autor zadaje sobie trud odkrycia takich elementów, które łączą wszystkie, opisane w pierwszej koncepcje życia moralnego. Zdając sobie wyraźnie sprawę z odmienności, a nawet napięć między różnymi tekstami i księgami, uwzględniając z całą rzetelnością gatunek literacki badanych pism, odkrywa, że w całym NT istnieją trzy fundamentalne obrazy-tematy, które stanowią klucz do rozumienia etyki chrześcijańskiej: wspólnota, Krzyż, nowe stworzenie. Decydują one także o spójności przesłania moralnego ksiąg NT.

Ważną kwestią przejścia od NT do życia chrześcijańskiego R. Hays zajmuje się w części trzeciej (*compito ermeneutico*). Przedstawia w niej najpierw to, jak na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci teologowie i moralści wykorzystywali Pismo. Prezentuje pięć strategii hermeneutycznych: R. Niebuhr – realizm chrześcijański; K. Barth – posłuszeństwo przykazaniu Bożemu; J. H. Yoder – pójście drogą Jezusa; S. Hauerwas – charakter ukształtowany przez tradycję; E. Schüssler Fiorenza – hermeneutyka liberalnego feminizmu. W końcowym paragrafie tej części przedstawia swą własną hermeneutykę: Kościół jako wcielona metafora, dzięki której daje się lepiej poznać jedność Pismo (ST jako fundament, a NT jako pełnia światła) i objawione w nich trzy rzeczywistości podstawowe, będące swego rodzaju nowotestamentalnym paradygmatem życia moralnego chrześcijanina: wspólnotę, Krzyż i nowe

stworzenie. Wreszcie, w części czwartej (*compito pratico*) R. Hays szczegółowo analizuje przesłanie Biblii w odniesieniu do wymienionych wyżej pięciu konkretnych problemów, z którymi styka się współczesny chrześcijanin: przemoc, rozwód, homoseksualizm, antyjudajizm i aborcja. Orędzie to rzuca bardzo wiele światła, które rzeczywiście ma swe źródło w słowie Bożym i tym samym stanowi doskonałą pomoc dla każdego chrześcijanina, który winien sam poprawnie ocenić wartość moralną każdego z wymienionych zjawisk, tak silnie i kusząco zarazem obecnych we współczesnym świecie. Nie ulegając pokusie łatwizny, pseudo-wyrozumiałości, czy wręcz panującym modom autor przekonująco wykazuje, że Nowy Testament – wbrew sceptycyzmowi wielu – objawia takie prawdy o życiu człowieka, które mogą i powinny być ważnym dla chrześcijan przewodnikiem na płaszczyźnie moralnej, i to w odniesieniu do najbardziej trudnych problemów naszych czasów.

Wielką zaletą książki jest przejrzystość i klarowność, z jaką te tak bardzo dyskutowane i bez wątpienia złożone kwestie są naświetlane. Nie ma w niej niedomowień lub analiz połowicznych, nieśmiały. Autor nie lęka się – w imię wierności orędziu NT – rozbijać mity współczesności. Dla przykładu wystarczy przywołać mit seksizmu, według którego życie w bezżeństwie lub w religijnym celibacie jest bezsensowne, czymś gorszym nawet od śmierci. Wieloletni wychowawca młodzieży ma odwagę demitologizować seks i przekonująco twierdzić, że Biblia „zadaje cios wpisanej w naszą kulturę obsesji seksualnej. Pismo (w sposób zgodny i w odniesieniu do wielu następujących po sobie generacji wiernych chrześcijan) zaświadcza, że także bez relacji natury seksualnej człowiek może żyć w wolności, radości, i służyć innym” (s. 588). I dodaje: „Nigdy w pismach kanonicznych życie płciowe nie stanowi bazy dla określenia tożsamości osoby, dla nadania jej życiu sensu lub pełni. To, co istotne, to sprawiedliwość, miłosierdzie i wiara (Mt 23,23). Miłość Boża jest wiele ważniejsza niż jakakolwiek miłość ludzka. (...) Kościół winien nadal nauczać – jak to zawsze czynił – że ludzie stworzeni przez Boga jako istoty płciowe mają przed sobą dwie możliwe formy życia: małżeństwo

heteroseksualne i abstynencję seksualną. Tradycja katolicka ma coś ważnego do powiedzenia nam wszystkim, którzy wyrosliśmy we wspólnotach protestanckich. (...) życie w duchu abstynencji seksualnej może sprzyjać temu, «aby godnie i z upodobaniem trwać przy Panu» (1 Kor 7, 35). Ważne dla etyki chrześcijańskiej jest i to, że tak Jezus jak i Paweł żyli poza jakąkolwiek relacją seksualną. Godny zauważenia jest też fakt, że 1 Kor 7,8-9.25-40 zaleca celibat jako opcję dla każdego, nie tylko dla specjalnej grupy liderów, którzy przyjmują święcenia” (s. 589. 605-606).

Autor nie poprzestaje w czwartej części swej książki na prezentacji orędzia NT. Konfrontuje odczytane przez siebie przesłanie moralne Biblii z innymi źródłami wiedzy moralnej (badania w zakresie biologii i medycyny, psychologii, socjologii, nowe filozofie i poglądy odzwierciedlające doświadczenia i moralne zmagania wielu współczesnych ludzi). Potrafi wykazać nieprzemijalność i ponadczasowy charakter nowotestamentalnej wizji życia moralnego. A równocześnie nie idealizuje życia chrześcijan i życia Kościoła. „Żyjemy, bowiem, jako wspólnota, która obejmuje i przyciąga grzeszników, jak czynił to Jezus, bez wyrzekania się jednak sprawiedliwości Bożej. Żyjemy wyznając, że łaska Boża wyprowadza nas ze stanu konfuzji i alienacji, a stopniowo prowadzi na poziom doskonałości. Żyjemy wiedząc, że doskonałość jest bardziej nadzieją niż rzeczywistością, osiągalną w tym życiu” (s. 608).

Zaletą książki jest nowe podejście do Nowego Testamentu. Autor nie widzi w nim zbioru reguł ani jakiejś matrycy, przy pomocy której należałoby formować identyczne osoby i wspólnoty chrześcijańskie. Teksty biblijne są w jego opracowaniu wezwaniami, na które chrześcijanin winien odpowiadać w duchu twórczej i pomysłowej wolności, pod kierunkiem Ducha Świętego, aby formować wspólnoty, które wcielałyby w życie prawdę Pisma i były żywym obrazem (metaforą) ukazującym, jak działa moc łaski Bożej w nas.

Nade wszystko publikacja jest żarliwym apelem do wierzących, aby mieli odwagę przeżyć głęboką transformacją wewnętrzną. Kościół winien odzyskać świadomość,

że stanowi eschatologiczny lud Boga, który jest figurą uzdrowienia i Bożej transformacji świata. Kościół winien być *wspólnotą*, która żyje w zgodzie z paradygmatem *Krzyża* i coraz wyraźniej jest postrzegana jako znak nowego stworzenia, obiecanego przez Boga. Można mieć nadzieję, że książka ta szybko trafi do rąk polskich czytelników, zwłaszcza studentów teologii.

JEZUS – ODKUPICIEL IZRAELA I NARODÓW

Krzysztof Mielcarek

Biblia o odkupieniu. Praca zbiorowa pod redakcją R. Rubinkiewicza, Lublin: RW KUL 2000, ss. 201.

Odkupienie, zbawienie, czy usprawiedliwienie to temat tak ważny w teologii, że prac mu poświęconych nie sposób zliczyć. Nic więc dziwnego, że również środowisko biblistów lubelskich zdecydowało się na pracę traktującą wspomniany temat. Instytut Nauk Biblijnych KUL od wielu lat organizuje doroczny tydzień biblijny, który zwykle ma charakter tematyczny. W 1997 r. tematem Tygodnia Biblijnego na KUL było odkupienie. Książka *Biblia o odkupieniu* stanowi zbiór artykułów poświęconych odkupieniu, a napisanych przez pracowników INB KUL. Tylko część z nich została wygłoszona w formie referatów na wspomnianym wyżej tygodniu biblijnym. Ramy czasowe sympozjum nie pozwoliły na przedstawienie dużej liczby tematów. Praca zbiorowa pod red. ks. R. Rubinkiewicza obejmując większą liczbę autorów znacznie rozszerza perspektywę dyskusji nad biblijną teologią odkupienia. Czytelnik *Biblia o odkupieniu* znajdzie w niej dwanaście